

Филота Фила
БРАНИО САМ
НА СМРТ
ОСУЂЕНЕ

(допуњено издање)

M
Vukotić
Media

јун, 2021.

Филота Фила

БРАНИО САМ НА СМРТ ОСУЂЕНЕ

(допуњено издање)

M
Vukotić
Media

јун, 2021.

*Сенима моје мајке Ајине
која је и превише жривовала
да јој син постане адвокат*

УВОД

Ни мейак ни омча.

Ни њљоџина, ни елекџична сџолица.

Ни један од ових џужних џосредника између живоџа и смрџи, ни један од ових инсџрумената којима се, неумџино, џожурује џрестџајање живљења не би смео да буде џод зашџиџом закона.

Ни једноџ закона.

Јер, друшџиво у чијем закону џосџоџи одредба да се у име џоџи закона, у име џоџи друшџива, човек за казну може усмрџиџи, мора да се озбиљно замисли над сушџином своџ човекољубља.

Увек сам џврдио да је смрџина казна, независно од џежине и џоследица свакоџ злочина, иџак, одмазда. Неравноџраван обрачун већине с џојединцем.

Знам да је измишљена, да џосџоџи збоџ џоџа да би се друшџиво зашџиџило од најџежих деликвената, али она је, иџак, одмазда, иџак неравноџраван обрачун.

Гледао сам смрџи у очи и на Бањници и у Маџхаузену, џледао сам џуде кад су их одводили на сџраџиџиџа, џознавао сам многе осуђене на смрџи јер сам, као бранилац, свакодневно конџтакџирао с њима, и знам како се нељудски осећа човек осуђен да више не живи.

Ова књџа, џисана на основу сџварних доџађаја, истџиниџа је грама џуди који су се оџрешили о друшџивене норме, који су убили. Бранио сам двадесетџесџорицу деликвената којима су судови изrekli смрџине казне. Неке од њих су и извршене. Ако се узме у обзир да сам за 25 џодина, колико сам бранилац џосле раџа, бранио више од 200 џешких случајева, кад је честџо џражена смрџина казна, може ми се вероваџи да знам дах смрџи.

Ова књџа је џрилоџ схваџању да је смрџина казна несџојива са хуманизмом уоџиџе а најмање са социјалистџичким хуманизмом.

Писац

ПРЕДГОВОР

На шелевизијском екрану одвијала се емисија „О смртној казни“. При крају емисије представљен је пледаоцима Милан Бојуновић, човек чија је невиност утврђена на неколико саџи пре стрељања. Било је то шужно подсећање на догађаје. На крају емисије водитељ је уиџао Бојуновића има ли шџа да изјави. Бојуновић је рекао само: ПАЗИТЕ КАКО СУДИТЕ.

Поставио сам шџада себи иџићање може ли се „џазити кад се суди“ када се у сџиску кривичних санкџија налази и смрџина казна, казна која се џосле извршења не може више исџравити. Била је то једна сџара дилема која вековима мучи многе џравнике.

Волџер се у друџој џоловини XVIII века, џодсџакнуџ једном судском заблудом, обратио друшџву младих џравника у Милану и замолио их да му џомоџну у борби џрошџв шџадашњеџ схваџања о смрџној казни. Огазивајуџи се овом џозиву Чезар Бекарија је 1764. џодине изгао кџџиу „О кривичним делима и казнама“ и ова се џодина смаџра као џочешџак џрошесџа џрошџв смрџне казне. Бекарија је шџада рекао: „Ова вековима обилно џримеџивана казна која до гада није учинила џуде бољима џобудила ме је да исџџам да ли је смрџина казна заисџа корисна и џравична у добро уређеним државама“. Навео је да смаџра да је смрџина казна некорисна и неџошребна осим у сасвим реџким случајевима, да је незаконитџа, јер није саџласна са одредбама друшџвеноџ уџвора, да је некорисна јер не сџречава злочинца да врши кривична дела, да је мање еџфикасна неџо казна лишења слободе и да је неџраведна јер су моџуће судске заблуде. Иако је џрошло гостџа времена од шџада, разлоси које је навео Бекарија остџали су и до ганас акџуелни и временом су добијали само нову аџуменџацију.

Смрџина казна води своје џорекло још из најранијеџ доба џудскоџ животџа. У џрво време она није имала џравни карактер веџ је била вид џриваџне реакџије. Држава, која је мноџо доџније настџала, усвојила је овај облик кажњавања и задржала џа до ганас, шџџишеџи своје инџересе.

Објектн смртне казне био је различит. Од кажњавања живошћна, умоболних и малолетника, држава је ујоредо са својим јачањем све више проширивала смртну казну и на она дела која су била ујрављена прошив њеној уређења, џолишћичке, економске и социјалне стуркшуре. Овај процес проширивања добио је широке размере у средњовековним државама у Еврочи, а овоме је свакако дојринело и хришћанство на свој начин. Од класичне поствавке „не убиј“, која је важила у старом Риму и касније у периоду борбе за власћ, џолако се дошло до давања божанско-јравној карактера смртној казни, а шиме и ојравдања шоршуре средњовековне инквизиције. Толстичој је у својој књизи „Смртна казна и хришћанство“ шражио да се пошшуде библијска зајовесћ НЕ УБИЈ. Смашрао је да смртна казна најбоље џоказује „прошоу човека кад се џокрије кайом захвала.“

Размера кажњавања у средњем веку оледала се колико у броју извршених казни, шолико и у делима која су била зајређе-на смртном казном. У Француској се, пре револуције, смртна казна мојла изрећи за 115 кривичних дела. На пример, за крађу свешћих ствари, зеленаштво, џобачај, мађије, вређање суда и адвокати, скривање шрудноће, ишд.

У Енглеској је смртна казна била јредвиђена у шо време за 160 кривичних дела, међу којима и за злонамерно сакаћење живошћна, крађе преко једној шилиниа у цркви, крађе шисама, ишд.

У Русији се смртном казном кажњавало у шо време неовлашћено држање и јродаја дувана, немарно и шромом пре-ношење пошће, ишд. Судија Карбзов ушао је у све уџбенике кривичној јрава јер је изрекао близу 20.000 смртних казни. Од 1748. до 1777. јодине (за 30 јодина) у једном округу Баварске било је осуђено на смрт преко 11.000 џуди. Лондон је некад називан јрадом вешала, јер је за време Хенрија VII извршено 73.000 смртних казни, већином над скишћницама и јросјацима. Ово није јрестјајало ни касније када је џокрећ за укидање смртне казне био врло јознашћ, ја је и 1831. јодине у Енглеској 1.600 џуди осуђено на смрт.

Судија Реми из Нансија хвалио се да је за време своје „бесјрекорне“ службе сјалио 800 вешћица. Низ још друћих јодашћака јоворе нам о шсихози која је у шо време владала, а која је сшур-

но представљала једну од великих заблуда човечанства која је кошћала хиљаде животиња невиних.

Начин извршења казне иако је се током времена мењао. У циљу засирашавања дуго времена се ова казна изводила јавно, у присуству масе света, и оваква места поублења претварала су се у специјалне забаве, сујеверја и разних неукусности. Сам начин вршења казне био је прозан. Крвници су били веома добро плаћени и шражени службеници. Такмичили су се у изналажењу што суровије начина извршења и њихова машина је ишла веома далеко.

Најстарији начин је свакако био каменовање до смрти, затим бацање са неке високе стене (у старом Риму – Тартејска стена), а онда је дошло разазињање на крст, које је касније било укинуто јер је крст постао симбол државне вере. Тровање је био начин који су познавали још стари Грци и Египћани.

Персијски цар Кандис увео је дерање коже као казне за примање мита. Затим, средњи век донео је кидане шела на комаде и шестерисање, као и извлачење црева око стуба. Бацање дивљим животињама, узиђивање и закопавање (сећимо се наше песме „Зидане Скадра“), затим убијање на точку (Душанов законик), сипавање, бацање у воду и набијање на колац су само неки од даље начина извршења смртне казне.

Вешање, стрељање, одсецање главе и ушивање јлином су, може се рећи, и данас постојећи начин извршења смртне казне. Покушај хуманизације у вршењу смртне казне свакако је проналазак Француза Гилолина, 1789. године, чију је машину усавршио доктор Луј и која је почела у служби правде да функционише пре нешто мање од 200 година.

Наше социјалистичко друштво не одбацује проресивна кривично правна схватања која се појављују још од XVI века и стално се шире и развијају иако да се под њиховим притиском непрекидно реформише кривично право. Сигурно је да је ширење ових идеја допринело да се данас смртна казна не смајра главном казном већ као изузетак у систему кривичних санкција. Смртна казна се данас све мање примењује у оним земљама где још постоји, а у 25 земаља је дошло до њеног укидања. Преовладава свакој дана схватање да је ова казна нехумана и да доноси више штете него користи.

У нашој земљи смртна казна је данас практично сведена на два кривична дела, ако изузмемо кривична дела прошиву народа и државе, кривична дела прошив човечности и међународној права и кривична дела прошив оружаних снага код којих се може у доста случајева изрећи смртна казна, али се у пракси ова дела веома ретко појављују (примера ради навешћемо да је 1967. године само 1,8 одсто осуђених лица у казнено-поправним домовима издржавала казне збој кривичној дела прошив народа и државе). Поред тога, низ од тих дела за која је предвиђена смртна казна у нашем Кривичном закону, може се извршити само у случају раја или нејосредне рајне ојасности. Као што је познато јостоје и даља ојраничења за ову АНАХРОНУ казну у нашем закону: не може се изрећи према малолетном извршиоцу дела, жени која је дело учинила у бременитом стању и лицу које је било млађе од 21 године у моменту извршења дела. Из свих тих разлога, на пример, у нашој земљи у периоду од 1960. до 1967. године извршене су 22 смртне казне.

Међутим, иако се код нас пошло ка смањивању мојћности за изрицање ове највеће казне, ипак се може јоставити питање да ли је то довољно.

Смртна казна је, без обзира у којој се земљи изриче и зашто, увек одмазда друштва, а наш Кривични законик одбацује одмазду као елемент сврхе кажњавања. Нехуманост ове казне је очигледна јер друштво свесно, разумно и сталожено на прописани начин убија свој члана друштва, чинећи на тај начин, како сматрају аболиционисти, од једној два злочина. Искуства су јоказала да јревентивно дејство смртне казне нема већи ефекат од временски дује казне затвора, иако се сматра обрнуто.

Историја је јоказала да у ономе добу када је смртна казна била главна у систему кривичних санкција није било пропорционално ништа мање криминалитета. Међутим, јоследице ове казне су вишеструке и што је најјоре нејсрављиве. У систему кривичних санкција јостоји увек неки јостепен прелаз који је сразмеран тежини учињеној кривичној дела, међутим, овај прелаз не јостоји када је у питању прелаз са временске казне на смртну. Читав развој једологије и изражење нових јушева ресоцијализације извршилаца кривичних дела базира на томе да нема „рођених и нејојрављивих зло-

чинаца“. Смртна казна нецра сва ова схваћања и нацхерује суд да у свом образложењу наведе да црема једном одређеном учиниоцу друштво стоји немоћно, цхе је стога неоходно да се брани од њега на најори начин – убијањем. Оишце је мишљење црошивника смртне казне да је цошребно ову казну заменици дуом временском казном, 25-30 цодина, с цим да црајање ове казне суд може скраишци шек цосле 20 издржаних цодина. Постоји чишав низ цознаицх филозофа, цравника и друицх уцледних цуду који се нису ни у црошлосци ни данас слаали са оваквим схваћањима. Жан Жак Русо смацтрао је да је смртна казна у одређеним условима оцравдана. „ДА БИ БИЛИ СИГУРНИ ДА НАС НЕЃЕ НЕКО УБИТИ, ПРИСТАЈЕМО ДА БУДЕМО И САМИ УБИЈЕНИ АКО НЕКОГ УБИЈЕМО“, исцицао је овај филозоф, желећи да цхеорију друшцивеној уцовора црошири и у овој обласци.

Већ цоменуци Бекарија суцрошцисциавио се овом схваћању смацтрајући да цраћанин може на државну власци цреници само она црава која има, а како нико нема црава себе да убије, цхо цраво не може никоме ни цреници. Смацтра се да цош нису сазрели друшцивени услови за њено укисање, цхе да не црeba смртну казну цледаци само као одређену кривично-цравену меру, изоловано од животи. Једно исцишцивање нашеј јавној мњења о смртној казни цоказало је да у цосмацтраној цруци 53,7% цодржава цосциојање ове казне, а 30,8% је црошив ње, док осталих 13,5% нема одређени сциав. Највише мишљења о цошреби цосциојања ове казне изражена је у Црној Гори (56,1%), зацим у Црваишкој (60,3%), Словеници (57,3%). Са друце сциране, највећи број црошивника смртне казне забележен је цри овом исцишцивању у Македоници (46,1%) и на Косову (36,8%). Књица адвокати Филе Филоци која носи назив: „Бранио сам на смрт осуђене“, долази у једном цреницику када за оваквом лицирациуром цосциоји цошрeba и инцирес. Инцирес широкој круци чишалаца да се на један ауцинцичан начин уцознају са личноциу убица о којима вецином знају само из новинских вестци, а цошрeba да се цоциуни једна значајна цразнина у сциручној лицирациури која је, нажалосци, сиромашна сећањима, биоцирафијама и описима радника у сцирукама које се боре црошив криминалицициа и цраже цуциа да цоцраве човека. Мислимо да овакве и сличне цубликацие црeba да буду цодсцирек издавачима да насциаве са оваквим ецицијама, које би, цоциуци ове књице, на један сциу-

диозан начин, а ипак чишлалачки интѣресантѣан, шѣретѣирале осетѣљиву матѣрију феноменолоѣје криминалитѣетѣа о којој се још увек у нашој земљи шѣако мало зна.

Пажљивом чишлалоцу ове књиѣ неће измаћи из вида шѣрисуш-на димензија шѣревентѣиве и одређене дѣдактѣиѣе, како за обичној чишлалоца, коме је ово чишлалење забава и шѣрилиѣа да се уѣозна на аушентѣиѣан начин са мноѣим доѣађајима који су својевремено узбуђивали широку јавностѣ, шѣако и за адвоѣатѣе, судије, шѣжуѣоце и друѣ радниѣе шѣравосуђа, који ће у овим редовима наћи и шѣаква месѣа која ће им обоѣашишѣи шѣосѣојеће искушѣво.

Свакаѣо да оваѣав заѣаѣаѣак није било лако шѣосѣићи. Пошѣребно је дошѣа умешностѣи и сѣшѣручностѣи да би се оваѣав заѣаѣаѣак реализовао. При оваѣвом раду шѣосѣоји увек оѣасностѣи да се литѣератѣура ове врстѣе шѣретѣивори у шунд и да се уѣрави у шѣравцу схѣаѣања да „добар адвоѣатѣи решава све“. Оно шѣшо оваѣвим издањима даје одређену озбиљностѣи, шѣо је шѣоруѣа шѣшо дѣло оваѣве врстѣе мора да носи, а шѣо је да се злочин не исѣлашѣи и да савршеној злочина нема.

Адвоѣатѣи Фила Филошѣа имао је шѣуно основа да се лѣаши шѣисања једне оваѣве књиѣе, да извуче из шѣрашњивих фасѣикли шѣредатѣиѣх забораѣу случајеве у којима се борио за ушѣврђивање истѣине, али увек мошѣивисан да је смрѣшна казна нешѣшо анахронно и несѣојиво са савременим друшѣтѣвом. Бранећи на десетѣине оѣишѣужених за најшѣежа кривична дѣла, дѣлио је са њима сѣшѣрах од смрѣшне казне и шѣледао је шѣрисушѣан сѣшѣрах од смрѣши у њиховим очима. У низу одбрана, овај адвоѣатѣи био је шѣојединим оѣишѣуженим лиѣима можда једини шѣред којим су моѣли да ошѣворе своје срѣе и не очеѣују шѣрекѣр. Значило је мноѣо шѣада за њих, као шѣшо је значила касније и весѣи да су осуђени на временску казну и још више сазнање да друшѣтѣво није за њима зашѣворило врашѣа заувек, већ им шѣружа још једну даљу моѣућностѣи да шѣосѣану шѣоново њѣгови корисни чланови. Међушѣим, шѣреба бишѣи реалан и знашѣи да оваѣве одбране нису увек биле шѣоздрављене од сѣшѣране оних који су шѣешѣко ошѣшѣетѣили оваѣва лиѣа. Аушѣор ове књиѣе је зашѣо честѣо сенѣу шѣретѣињи и наѣ собом осетѣао, схѣаѣајући да је и шѣо сасѣтаѣвни дѣо најѣорној и хуманој адвоѣатѣисѣој шѣозива.

Садржај ове књиѣе за мноѣе ће бишѣи „црн“, међушѣим, мислимо да никада нешѣшо није црно шѣако као шѣшо у шѣрви мах изѣле-

да и никада се не може боље уиознаџи љрави живоџи који љише најбоље романе, ако се не саїледају све оїасноѕи ѕїранїуџице која води у злочин.

Међународни колоквијум љосвећен ѕмрїној казни, који се одржао у Порїуїалији 1967. іодине, љреїоручује љоїїуно и дефиниїивно укудање ѕмрїне казне за сва кривична дела, замену ѕмрїне казне временским казнама, а до доношења дефиниїивних законских љекѕїова у овом љравцу и сусїензију љримене.

Књиїа Филе Филоїе мислимо да је дело доїриноса овој љреїоруци која са љолико жара љодржавају љроїивници ѕмрїне казне широм целої свеїа.

Ѓмрїна казна у савременом и будућем друшїву мора љосїейено иѕчезаваїи. При садашњем љосмаїтрању љиїања оїравданосїи љосїїојања ѕмрїне казне у једном друшїву мислимо да љтреба сїавиїи акценат на љиїање шїа и ко се шїиїи ѕмрїном казном, наїме за која дела је љредвиђена и у којој мери се у конкретном друшїву она љримењује. Од одїовора на ово љиїање зависи свакако и одїовор колико ће још времена љроїећи и када ће биїи реализована жеља и нада да ова казна љосїане љрошлосї. Људи љоїуї ауїорове књиїе бориће се и желеїи да нам љо време шїо више љриближе, а желеїи и бориїи се за нешїо леїо и хумано, већ је леїо и хумано.

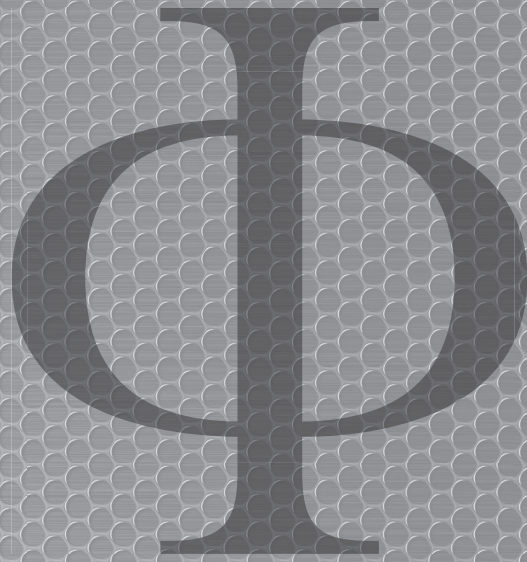
Др ЖИВОЈИН Л. АЛЕКСИЋ

виши научни сарадник Инѕїиїуїа за криминалиѕїику у Беоїраду

БРАНИО
САМ

Ф

НА СМРТ
ОСУЂЕЊЕ